

„Ormánságtól a Szársomlyóig – szolidáris
gazdaságfejlesztő program”
Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete

2013. április 11.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló

- 1.1 Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe
- 1.2. Főbb célkitűzések
- 1.3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálataának célja
- 1.4. A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők
- 1.5. A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

2. Helyzetelemzés

- 2.1. A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése
- 2.2. A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség
- 2.3. A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése
- 2.4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága
- 2.5. SWOT elemzés

3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

- 3.1. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe
- 3.2. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez
- 3.3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései
- 3.4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései
- 3.5. Forrásallokáció

4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések

- 4.1. Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés
 - 4.2. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása

1. Vezetői összefoglaló

1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

A program megvalósulása esetén egy egymást segítő térségi gazdaság kialakulásának feltételei megteremtődnek. Ennek vezető ágazata és motorja a turizmus, mely a fejlettebb területeken fő megélhetést biztosító ágazat, a periférián önmaga kiegészítő jövedelmet termel. A belső piaci együttműködésen alapuló ellátással megélhetést biztosít a résztvevőknek. Az önfelhasználásra és felesleg előállítására irányuló termelés a térségből is kiáramló költség hányadot helyben tartja. E két forrás jelentős, akár 30%-os jövedelemtöbbletet eredményezhet. Az új funkcióadással, építészeti-településrendezési fejlődéssel, a tudatos értékmentés és közösségfejlesztés akcióival a népesség, főként fiatalok helyben maradási kedvét segíti.

A fejlesztési időszak végére a vállalkozói réteg erősödése várható, amiben az integrációs kapcsolódások és árukapcsolatokon alapuló belső kereskedelem erősödése a hajtó motor. Hosszú időtávon alapot szolgáltat a következő fejlesztési időszakra, a jövedelemtöbblet, a vállalkozói réteg erősödése javítja a forrás addicionáló képességet. 10 év alatt megáll a népesség csökkenése, a munkanélküliségi ráta lecsökken a megyei átlagra.

1.2 Főbb célkitűzések

1. Fenntartható tájhasználatra alapozott helyi élelmiszer és kézműves árualap létrehozása
2. Turisztikai magterület központjaira koncentrálódó idegenforgalmi tevékenység kiterjesztése a környezetükre
3. Térségi munkamegosztás kialakítása a belső gazdasági kapcsolatok erősödése és piaci részesedése növekedésével
4. Egységes térségi arculati forma kialakulása
5. Periférikus településeken a lakóérték növekedése
6. Akcióterület társadalmi-gazdasági polarizáltságának csökkentése

1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja

A felülvizsgálat célja a térségi belső és külső környezetben bekövetkezett feltételek, a Leader program haladtának hatásai okozta változások következtében megvizsgálni a HVS helytállóságát, további alkalmazási feltételeit, újraértékelni a még meglévő forrásallokációs célokat.

A belső erőforrások, meghatározó tényezőkben érdemi változás a 2011-es felülvizsgálat óta eltelt időszakban nem következett be, a HVS jelentős mértékű átalakítását indokló körülmény nem merül fel.

A térségben 3 turisztikai nagyprojekt valósult meg, közülük a SPA-Siklós wellness- fürdő építése és a Hotel Castellum- Siklós átadása Siklós pozícióját emeli, új kínálati elemet jelent. Az önkormányzati költségvetési helyzet változása csökkenő közösségi szerepvállalást tesz lehetővé, mely felértékeli a helyi kezdeményezéseket, helyi munkahelyek súlyát.

Országos szintű változás a kistermelés szabályozásának pozitív változása, mely segítően hat a helyi termékek előállítására, helyi termelői közösségek és piaci kapcsolatok kialakulására. Ugyanakkor a fejlesztési kedv a működő kistermelőknél alacsony, kialakult piaci viszonyokat mutat. Javulás néhány vendéglátó egység helyi előállítású, főként baronfiakat preferáló ételkínálatától remélhető.

Ide sorolható kedvező változás a helyben értelmezhető fenntartható területfejlesztési projekt kormányzati felvállalása (Ős-Dráva Program), mely fejlesztési emeinek egy része szervezeten kapcsolódik HVS-ünk célkitűzéseéhez.

A globális gazdasági válság negatív hatásai érződnek a helyi gazdaságban is. Különösen érződik a pályázati források előfinanszírozási, önrész biztosítási körülményeiben. Jellemző a nehezebb hitelhez jutás, a rosszabb megtérülési ráta, így több a III. tengely gazdaságfejlesztési jogcím több projektje megghiúsult.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések

A felülvizsgálat folyamatát honlapunkon és a települési önkormányzatok felkérésével a településeken szokásos formában hirdettük meg. Ebben tájékoztattást adtunk a munka céljáról, folyamatáról felkértünk minden érdeklődőt az abban való részvételre. Közreadtuk munkatársaink elérhetőségét, a használatos formanyomtatványokat.

A térség 4 településén 5 HVS nyílt felülvizsgálati lakossági fórumot tartottunk, ahol a résztvevők száma összesen 67 fő volt. Ezeken a helyzetelemzés, stratégiai célok meghatározása, tervezett HPME-k megvitatása történt meg. A fórumokon túlnyomó részben egyéni vállalkozói szektor és civil szerveződések képviselői vettek részt.

Az indító közgyűlési összejövetelen az önkormányzati szektor aránya 20 % volt, mely arány a módosított HVS-dokumentum elfogadásakor tovább csökkent.

A fórumon elhangzottak a meglévő HVS és HPME-kj helytállóságát igazolták. A projektötletek száma 6, azok elemzéséből is megállapítható, hogy ténylegesen új HPME kilakítására alkalmas ötlet nem érkezett.

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

A módosítások első része a meglévő HPME-struktúra szűkítése a HVS előrehaladása miatt (védjegy), összevonások elfogadása (idegenforgalmi info-kommunikáció fejlesztése), védett épületek felújítása (keretkimerülés miatt). Eredeti HPME struktúra értékelését az 1. sz. melléklet tartalmazza

Második része a HVS fejlesztési céljaihoz rendelt forrásarányok módosítása. Ebben törekvünk a alapfeltételekt biztosító fejlesztések erőteljesebb támogatása. Részletei a forrásallokáció ismeretében kerülnek kidolgozásra.

Harmadik része a projekt-ötletek meglévő HPME-struktúrát befolyásoló vizsgálata. Mindössze a nemzetiségi multikulturalitást erősítő rendezvényi és eszközbeszerzés kíván új HPME-t, mellyel a fenntartó civil szervezetek aktivitását kívánjuk erősíteni.

2. Helyzetelemzés

2.1 A Leader Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

A térség általános jellemzői

Az Akciócsoport a Dráva-sík és a Villányi-hegység földrajzi táját fedi le, amelyek magukba foglalják az Ormánságot, az Okorvidéket, a Drávazugot, a Böközt, a Drávaszöveget, és a Villányi Borvidéket.

A térség erőssége sajátos természeti és termőhelyi, sokszínű kulturális és építészeti adottsága. Egyediségét a déli fekvéséből adódó klímája (napsütéses órák száma 2060, aktív hő összeg 3331 °C), különleges élőhelyei, élővilága. A vizes élőhelyekben, ártéri legelőkben, liget erdőkben, termálvizekben, barlangokban, eredetvédett szőlőtermő tájban gazdag terület lehetőséget kínál magas minőségű táj-termékek előállítására és turisztikai vonzerőnövelésre.

A XVI. században református hitre térő ormánsági magyarok nyelve, viselete, szokásaik, gazdálkodásuk, talpas házaik, festett fakazettás templomaik sajátos jegyei alapján elkülönültek más népcsoportoktól. Az „egykezéssel” kétes hírnévre tettek szert. A XX. sz. eleji cigány letelepülés megbontotta az etnikai, vallási, kulturális egységet.

A Villányi-hegység környékén a török hódoltság alatti népesség lecsökkenést betelepítéssel pótolta. Ma is a német lakosság kultúráját, vallását és szokásait őrzi a táj keleti vége, míg nyugatabbra a szerb-horvát, sokác nemzetiség keveredik a magyar lakossággal. A nagyobb településekre zsidó kereskedők is letelepedtek, a XX. században felvidéki magyarokat telepítettek ide. Mindkét térségre jellemzők az egymáshoz közel lévő aprófalvak, melyekből csak néhány nagyközség, város emelkedik ki.

A térség – soknemzetiségű kultúrája és a határmente zártsága miatt – ritka építészeti örökséggel bír. Műemlékeink: Sellyei Draskovich Kastély, Siklósi Vár, református festett kazettás templomok Drávaiványiban, Kóróson, Adorjáson és Kovácshidán, számos templom az Árpádoktól a XIX. sz-i körtemplomig. Helyileg és országosan védett népi műemlékek sokasága: magtár, malom, pincesorok és présházak, tájházak, lakóházak. Jeles zarándokhely Máriagyúd. Védett arborétum található Sellyén valamint védett gyümölcsös és tájfajta gyűjtemény Drávafokon, míg a Villányi borvidék eredetvédett szőlőtermő területekből áll.

Országos hatókörű fesztiválok: Bogádmindszenti Fehérhurka fesztivál, Sellyei Dinnyefesztivál, Villányi Bachus napok, Palkonyai Nyitott pincék, Harkányi Fürdőfesztivál, Európai Bordalfesztivál, Tenkesalja Fesztivál.

A térség környezeti állapota, földrajzi jellemzői, földhasználati módok

A Dráva teljes hullámterere a Duna-Dráva NP része. Az erdők és a mocsarak többsége, illetve a Villányi hegység vonulata Natura 2000-es terület. Országosan védett a villányi Templom-hegy és a Szársomlyó. Számos természeti érték helyi védelem alatt áll. 4 település az Érzékeny Természeti Területek országosan kiemelt mintaterületéhez tartozik. A táj diverzitása nagy, de a rossz vízháztartás helyreállítása jelentős növekedését okozná.

A Dráva a térség folyója, vízminősége jó. Szennyezése a Pécsi- és Fekete-víz vízgyűjtőjéről érkezik. A holtágak elveszítették közvetlen kapcsolatukat a Drávával. A folyószabályozás következtében a Dráva-sík egyre jobban kiszárad, csökken a vízkészlete. Megoldás lehet a Víz Keretirányelvnek megfelelő „Ős-Dráva Program”.

A Karasica vízfolyás vízminőségét Villány szennyvíztelepe és a borászat szervesanyag-terhelése határozza meg. A Baranyai-dombság víztározói felöltődőben, ökológiai állapotuk leromlóban van. A Villányi hegység karsztvíz bázisai sérülékenyek.

A vízelvezető vízgazdálkodás és a kedvezőtlen területhasználat nem képes a helyi klíma kilengéseit csillapítani. A biomassza hasznosítása csökken. Folyik az erdők és energiaültetvények telepítése. A CO₂ kibocsátás az országos átlag alatt van.

Egymást kiegészítik a Dráva nedves ártéri síkja, illetve a Villányi-hegység szubmediterrán száraz lejtői; a szántóföldi gazdálkodás, illetve a szőlőművelés. A Villányi hegység karakterét összefüggő szőlői a Dráva-síket mozaikos tájszerkezete, vizes jellege adja.

A Dráva-síkon a talajféleségek mozaikos megjelenésűek, általában alacsony AK értékűek. A talajra a legnagyobb veszélyt a helytelen vízgazdálkodás, az „elvíztelenedés” jelenti. A Villányi-hegység lábánál a csernozjom barna erdőtalajok adnak helyet a szőlőknek.

A hegység vonulatai eróziósan szabdaltak, a szántóföldi művelést nehezítik, nagy arányban erdősültek.

Mindenütt biztosított a rendszeres, és néhol a szelektív hulladékgyűjtés, az állati tetemek szakszerű elhelyezése.

A térség levegőminőségi állapota jó: kéndioxid-tartalom kedvező, ülepedő por – a beremendi cementmű és bányáinak porkibocsátásától eltekintve – mennyisége megfelelő, a NO₂ elfogadható. Említésre méltó az 58-as út légszennyezése.

A termőhelyi erőforrások használatában meghatározó a szőlőtermesztés, a szántóművelés és az erdőgazdálkodás, illetve a kővagyon kiaknázása elsősorban a beremendi cementmű számára.

Szőlőtermesztés, szántó- és erdőművelés, illetve egyes kertészeti ágazatok területi részesedését a 2. sz. melléklet grafikonja mutatja. A nagyüzemi termelősövetkezeti földhasználat időszakában radikálisan visszaesett a gyümölcsészet, a vizes élőhelyek hasznvétele és a legeltetéses állattartás. A 90-es évek változásai a földhasználat jellegét nem változtatták, csak a tulajdonviszonyokat és a gazdálkodók által fenntartott üzemméretet érintették. Az ártéri erdőkben jellemző és aktív a vadászat, de a vadaknak a terület eltartó képességét meghaladó létszáma komoly károsító a mezőgazdaságnak és erdészetnek.

A táji értékek kiaknázásában – különösen a borvidéken – növekvő jelentőségű a turizmus, de az új turisztikai tervekben növekvő jelentőséget kapnak a szelíd turizmus elemei, a természet bemutatása.

Demográfiai helyzet

A Dráva-síkon elterülő Ormánság, Drávaszög és Drávazug lakossága, valamint a Villányi hegységhez tartozó Villányi Borvidék lakossága némileg eltér egymástól. Mindkét területen a lakosság összlétszáma lassan, de folyamatosan csökken. Mai aktuális adat 42.609 (Siklós 10.500 Fő lakossága nélkül). Néhány kedvezőbb adottságokkal rendelkező falu (Palkonya, Kistapolca), és a roma lakosságot nagyobb arányban tartalmazó falvak (pl. Alsószentmárton, Lúzsok) lakosságának létszáma nő. A csökkenés oka a tartósan negatív vándorlási egyenleg és az általánosnak tekinthető természetes fogyás. A lakosság összetétele is folyamatosan változik: a roma lakosság aránya nő, számos faluban az utóbbi évtizedekben többségre tett szert (pl. Gilvánfa, Alsószentmárton, Hirics, Lúzsok, Adorjás stb).

Mind a magyar, mind a horvát lakosság folyamatosan öregszik (öregedési index: Harkány, Felsőszentmárton 1,7, Drávasztára 2, Pécsdevecser 1,8, Villánykövesd 2,1), míg a roma lakosságban a fiatalabb korosztály jelentős arányt képvisel (öregedési index: Alsószentmárton, Gilvánfa 0,1, Hirics, Lúzsok 0,2, Kórós, Kísszentmárton, Kisasszonyfa 0,4). A népesség elöregedése igen komoly méreteket ölthet az aprófalvakban – amelyek száma meghatározó a két kistérségben (3. sz. melléklet). Itt a magyar és horvát lakosság korstruktúrájának oka részben a fiatal lakosok elvándorlása, részben az élve születések

számának tartós visszaesése. Elsősorban azok költöznek el a területről, akik a munkaerő piacán kedvező pozícióban vannak (fiatalok, viszonylag képzettek, társadalmi tőkével rendelkezők), míg a leghátrányosabb helyzetűek (képzetlenek, romák, idősek) inkább helyben maradnak. A lakosság lassú csökkenésének oka az is, hogy jelentős részük – határozott szándéka ellenére – már nem tud elköltözni, illetve az elköltözők egy részének helyére új lakosság érkezik. Az új lakosság jelenleg kicsi, de növekvő részét képezik a külföldről betelepülő állandó vagy időszakos lakosok.

A Drávazug lakossága katolikus horvát többségű, de ezen kívül a demográfiai sajátosságai hasonlóak az Ormánsághoz. E tájak népsűrűsége jelentősen elmarad az országos átlagtól: 51 fő/km², szemben az országos 110 fő/km²-tel (2002). A népsűrűség szórása: Siklós 206, Harkány 161 Sellye, Villány 115fő/km² a legmagasabb, míg Besence, Cún 15, Hirics, Kákics 17, Kemse 7 fő/km² a legalacsonyabb (4. sz. melléklet).

A Villányi Borvidék kedvezőbb földrajzi fekvése (városok közelsége, illetve jelenléte), turisztikai lehetőségei, termőhelyi adottságai (borvidék) és a német hatást magán hordozó termelési kultúrája különleges helyet biztosít a területnek demográfiai szempontból is.

Az eredetileg magyar lakosság németajkú (sváb, bajor) telepésekkel és betelepített felvidéki magyarokkal egészült ki. A roma lakosság aránya sokkal kisebb, mint a Dráva-síkon. A lakosság jellemzően öregszik, de néhány településen fiatalodik (Palkonya, Kistapolca).

A férfiak és nők lakosságon belül érzékelhető jelentős arányeltolódása elsősorban az elöregedő aprófalvakra jellemző. A női többséggel rendelkező települések száma jóval nagyobb, mint a férfi többségű, amely utóbbiak jellemzően a roma lakosságot nagy arányban tartalmazó falvak. Fiatalkorban a térségben a férfi-lakosság a magasabb a nőinél (113%), munkaképes korúaknál egyenlő, öregkorúaknál 64%, átlagos öregedési index 0,93.

Gazdasági környezet

A térség foglalkoztatottsági helyzete

A foglalkoztatási helyzetet nagymértékben befolyásolja a földrajzi fekvés. Délről teljesen zárt (Dráva, horvát határ), a legközelebbi nagyvárosok 30-70 km távolságra vannak a falvaktól, amelyek szinte kivétel nélkül munkanélküliséggel sújtottak (Drávafok, Felsőszentmárton 18%, Drávakeresztúr 32%, Hirics 41%) A kistérségeket jellemzően az agráriumra épülő gazdasági tevékenység jellemzi, különböző intenzitással, eredményességi mutatókkal. A legkevesebb megújulási készséget mutató Sellyei kistérség munkaerő-piaci szempontból a legrosszabb helyen áll Baranya Megyében, de a Siklói Kistérség adatai is riasztóak: pl. az aktív gazdasági tevékenységet mutató Villányban is 8%-os a munkanélküliség (Siklós 10%, Magyarbóly 9%, Harkány 6 %) . A Munkaügyi Központ statisztikái szerint a legmagasabb munkanélküliségi mutatókat azok a települések adják, ahol a roma lakosság létszáma felülreprezentált: Siklósnagyfalu 30%., Piskó 48%, Gilvánfa 31% a HVS első tervezési időszakához képest 3-5%-kal romlott.

A teljes népességből munkaképes korúak aránya 65% (stagnál), míg a munkaképes korúakból munkanélküliek aránya 16,4% (0,5% javulást mutat). A munkanélkülieken belül a tartós munkanélküliek aránya 31% (2% javulás mellett), fő mutatók alapján javultak a foglalkoztatási mutatók. Ez az alacsony népességszámú periférikus területek romlásával összevetve a belső periférizálódás növekedését mutatja (5. sz. melléklet).

A jövedelmek az országos és a megyei átlag alatt vannak. A kistérségekben a népesség foglalkoztatását jelző mutatók kedvezőtlenek. A munkaképes lakosság 30%-a foglalkoztatott, a többség segélyekből él, kiszolgáltatott. Mára a többgenerációs munkanélküliség is kialakult, ami a szocializálódott munkanélküliségi állapotot jelenti, az érettségizettek és diplomások aránya 12%-os.

Problémás terület a foglalkoztatás területén a lakosság alacsony iskolázottsága. A munkanélküliek 64%-a nem rendelkezik 8 általánosnál magasabb iskolai végzettséggel.

A térségi jövedelem szintre elmondható, hogy a minimálbéres foglalkoztatás jellemző, annak is a 6 órás arányosítása. A foglalkoztatottak nagy része a térségen belül helyezkedik el. A szőlészetekben és a mezőgazdaságban jelentős szezonális 4-6 havi időszakos munkavégzés. 2011-től jelentősen csökkent az önkormányzatok közfoglalkoztatása.

A viszonylag magasabb jövedelem megszerzése együtt jár a Pécsi és megyén kívüli ingázással, ami gyakran a családok felbomlásához vezet. Jelentős a külső ingázók esetében a pécsi Elcoteq foglalkoztatása.

Egy 2006-os, 1000 főre kiterjedő kérdőíves felmérés során megállapítottuk, hogy a munkanélküli emberek álláskeresői készségei, ismeretei, önmenedzselési készségei hiányosak, magas a reményvesztettek, feladók aránya. A roma etnikumhoz tartozók nagy többsége (92%) megemlíti az etnikai hovatartozást, mint munkaerő-piaci hátrányt. A tartósan munkanélküli lakosok bizonytalan, kiszolgáltatott élethelyzete életmód, életviteli problémákat is indukál: míg a rendszerváltás előtt a háztáji termelés jövedelemkiegészítő tevékenységként szinte minden családnál jellemző volt, addig mára ez szinte teljesen felszámolódott, ezzel együtt elveszett a családok önfenntartó képessége.

A térség helyzete a vállalkozások szempontjából

Baranya megye gazdaságának legfőbb problémája a térség fejlődését elősegítő vállalkozások hiánya, illetve a térségben működők tőkeszegénysége. A tőkeszegénységhez hozzájárul a térség rossz megközelíthetősége, az autópálya, illetve az alapvető infrastruktúra hiánya mely generálná a befektetéseket. Különösen igaz ez a hátrányos helyzetű siklói kistérségre és a 33 leghátrányosabb kistérségek közé tartozó sellyei kistérségre.

Az 1000 főre jutó vállalkozások, illetve az egyéni vállalkozások aránya:

Terület:	vállalkozások száma	egyéni vállalkozások aránya (%)
Baranya megye	111	60,4
akciócsoport területe	73	70,3
Siklói KT (Siklós nélkül)	85	69,6
Sellyei Kistérség	49	72,8

A térségre jellemző az alulképzettség különös tekintettel a térségben lakó roma népességre. A további leszakadást csak új munkahelyek létesítésével, a foglalkoztatás javításával lehet biztosítani. A térség gazdasági szerkezetére jellemző a mezőgazdasági vállalkozások magas aránya, ebből adódóan a foglalkoztatottság itt a legmagasabb, miközben a növénytermesztés adottságai különösen a Sellyei kistérségben rosszak (átlagos aranykorona érték 10). A gabonatermesztés lehetőségei messze elmaradnak a megye más területeinek lehetőségeitől, az ipari növények és gyógynövények termesztésének a lehetőségei kedvezőbbek.

A mezőgazdasági termékek feldolgozása mindkét térségben elmarad a megyei és országos arányoktól, a feldolgozás lehetőségeit – szőlő-bortermelés kivételével – a térségben nem használják ki.

Az önellátó gazdálkodók támogatásával, a hálózatosodással, a közös feldolgozással előnyösebb gazdasági pozíció érhető el. Ugyan ez fogalmazható meg a termékek felvásárlásával és értékesítésével kapcsolatban is. A térségben jelenlévő vállalkozások a kistérségen kívül lévő piacokon értékesítik a megtermelt termékeiket. Az értékesítési csatornákra jellemző, hogy a multinacionális cégeken keresztül folyik a megtermelt termékek lakossági piacra történő juttatása.

A térségben alacsony a gazdasági szolgáltatást nyújtó vállalkozások aránya. Az adó- és számviteli szolgáltatáson kívül csak néhány területen található tanácsadással és más

gazdasági szolgáltatással foglalkozó szervezetek. A hálózatosodás, a közös termékfeldolgozás és értékesítés kialakításához szükséges e terület fejlesztése is.

Kiemelendők a térségek turisztikai lehetőségei, különösen a Drávamenti és a Borvidéki természeti adottságok nyújtanak jó lehetőséget a jövedelemtermelő-képesség javításához

Társadalmi környezet

A térség infrastrukturális adottságai

A régió peremterülete, határ menti fekvése révén, országos viszonylatban is periférikus.

A térség aprófalvakkal sűrűn átszőtt, az egyes falvak közti távolság alig néhány kilométer. A közúthálózat sűrű, a Harkány-Sellye összekötő 4 számjegyű utat 2010-ben felújították. A térség településeit a gerincre összekötő utak állapota romlik. Sellye-Siklós irányú autóbuszos tömegközlekedés a ritka járatszám miatt megoldatlan, fő szállítási irányok a megyeszékhelyet célozzák.

Drávaszabolcs- Harkány-Siklós rendelkezik mintegy 12 km kiépített kerékpárút szakasszal.

Utak: K-Ny-i tengely: Sellye-Harkány-Villány, É-D-i vonal: Sellye-Szigetvár-Csányoszró-Szentlőrinc, Vajszló-Görcsöny-Pécs, Drávaszabolcs-Harkány-Pécs, Villány-Újpetre-Pécs. E vonalak uralják a közlekedési kapcsolatokat. A rendszeres és átfogó karbantartás hiány miatt ezek az utak is sok helyen elhasználódtak. A föld- és gyalogutak hiánya vagy rossz állapota hátráltatja a gazdálkodást és a turizmust.

Jelenleg csak a drávaszabolcsi és beremendi határátkelő alkalmas a nemzetközi kapcsolatok lebonyolítására. A Dráva folyó mentén jelenleg nincs logisztikai jelentőségű kikötő. Drávaszabolcs kikötője nemzetközi átkelő, főképp a sétahajózás számára ad lehetőséget.

Közüzemi infrastruktúra – A térség víz-, gáz-, szennyvízelvezetési –csatornázási rendszere részben, a villamos energia és ivóvíz ellátás kiépített.

Hulladékkezelés – a kommunális hulladék elszállítása megoldott, kezelését több szolgáltató végzi. A térségen belül lerakóhelyek működnek: Beremend, Sellye.

Kommunikációs infrastruktúra- a távbeszélő fővonalak rendszere kiépített, a mobil telefon hálózatok kiépítettek, de a vételi viszonyok az Ormánság több pontján nem megfelelőek. Az internet hálózat és a kábelrendszerek kiépítése a siklósi kistérség településein megtörtént, az Ormánság részen foltokban kiépített.

Humán infrastruktúra-: Jellemző az elöregedés, és az alacsonyan képzett lakosság tömeges jelenléte, a fiatalok elvándorlása. A polgárosodás jelei a Villányi borvidéken láthatóak. A perifériára szorult aprófalvakban a foglalkoztatási index minimuma jellemző. Itt a szociálisan rászorulóknak száma folyamatosan emelkedik.

Az oktatási ellátottság fokozatosan leépülő. A nagy települések az országosan átkondicionált pályaorientációs programok hatására, nem képesek magukhoz hívni a más vidékek fiataljait a szakközépiskolai felkészítésükre.

A társadalmi lecsúszás velejárója a fiatalok motivátlansága, a minden korosztályra jellemző szkepticizmus és alacsony együttműködési készség. Az idősek kihalásával félő a tradíciók elvesztése.

A perifériális településeken alacsony a társadalmi és gazdasági szolgáltatások színvonala, mely magával hozza a falukép és a helyi közösségi tér pusztulását, s mindez együtt jár egy általános, az utcaképet, épületeket érintő leromlással.

Egészségügyi és szociális rendszer – körzetesített rendszerben és társulási formában működik a térség ellátása. Járóbeteg ellátás és ügyelet Siklóson, Harkányban, Sellyén van. Gyógyszertári hálózat hiányos, de aktív falugondnoki szolgálat és nagyszámú falubusz működik.

Civil szervezetek

- a sellyei térség legmarkánsabban, nagyfokú hatékonysággal működő szervezetei a Dráva-vidékhez kötődnek, környezetvédelemmel és alternatív gazdálkodással foglalkoznak: Dráva Alapítvány, Ormánság Alapítvány.
- a Siklói Kistérség a borászathoz kötődő, de falusi turizmusban, a vendéglátás minőségi kivitelezésében jelentős szolgáltatási csomagot képvisel több szervezeten keresztül, pl.: a Villány- Siklói Borút Egyesület a bor- és vidéki-turisztikai szolgáltatások sorát európai minősítési rendszer alapján fejleszti. Itt a turisták száma folyamatosan nő, így a helyi termékek potenciális piacát jelenti.
- foglalkoztatáshoz kötődő szolgáltatások a magyarbólyi Új Esély Egyesület (munkaerő-piaci tanácsadása, több HEFOP és TÁMOP projekt megvalósítója), és az alsószentmártoni „Kiút csak a munkával Egyesület”, Kísszentmártoni Szociális Szövetkezet, Hegyesszentmárton Önkormányzata „Sorsfordító” programja. Mindkét kistérségben létrejött és működik a Foglalkoztatási Paktum.
- Leader-szerű programokban a nagy létszámú, aktívan működő, általános tevékenységet folytató kisebb alapítványok, sportkörök aktívak.

A civil szféra jelenlegi hiányterületei: a) az önkormányzatok nem használják ki eléggé a civilek kapacitását, b) tevékenységükkel nem gyakorolnak kellő mértékű hatást a helyi társadalomra.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és helyi partnerség

Az Akciócsoport munkaszervezete a HVS megvalósítása érdekében partnerségeket épített. Az első stratégiai tervezés és kérelemkezelési időszak tapasztalatai alapján a területet felmérő adatbázis kialakítását kezdtük el. Ebben fő partnereink az Akcióterület két kistérsége volt. A kérdéssor összeállítása érdekében az egyes kérdéscsoportok alkotta szakmai területek jeles képviselőivel (intézményvezetők, vállalkozói szervezetek vezetői) folytattunk több alkalommal konzultációt. A kérdésbegyűjtés folyamatban van. A válaszadások aktivitása gyenge, ezért az egyes szakterületek közvetlen szereplőit szükséges megszólítanunk, amiben fő partnereink a helyi önkormányzatok vezetői, körjegyzők, hivatali dolgozók.

A civil szerveződések többnyire egyedi tevékenységi irányúak, eltérő prioritásaik vannak. E miatt csoportos megszólításuk nem lehetséges. Egyes fókusz-kérdések megválaszolására aktív közvetítő partnerek segítségét vesszük igénybe. Így jutottunk korrekciós címlistához helyi kézműves mesterek eléréséhez.

Több alkalommal kíséreltük meg összeszervezésüket országos rendezvényen való részvételre, de ezt sikeresnek a IV. tengely kérelmeink keresztül várható aktív érdeklődésükkel tekinthetjük.

Rendezvényeinken, fórumainkon egyre több leendő partner tűnik fel.

A térségben aktív szervező tevékenységet kevés számú civil szervezet végez (Borút Egyesület, Ormánság Fejlesztő Társulat, Foglalkoztatási Paktum Sellye, Foglalkoztatási Paktum Siklós, Iparkamara siklói szervezete) tevékenységük kapcsolódik a térség vidékfejlesztési tevékenységéhez, ezért rendezvényeinken részt veszünk. Gyakran merül fel részükről felkérés a HVS valamelyik szegmensének ismertetésére, a rendezvényeinken hallottakat be tudjuk vonni tevékenységünk szervezésébe, ott megismert partnerek a programjainkon partnereink, forrásainkra ügyfeleink lehetnek.

A HVS megvalósítása, legfőképpen a működési területünkön szervezhető hálózatok megtervezése érdekében térségen kívüli partnerekkel is kapcsolatban állunk. Akcióterületünkön fontos partner a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, a Baranya megyei Közgyűlés Kulturális Bizottsága, horvát Konzulátus, Baranya Megyei Falusi Turizmus

Szövetség, Mecseki Erdészet Zrt, Pécs-TDM. A DDNPI, FATOSZ és MEFA Zrt esetében kapcsolatunk fókuszában az agroturisztikai szolgáltatások, ökoturisztikai helyszínek, ehhez kapcsolódó minősítő eljárások témakörei kapcsolódnak. A megszerzett információk és ismeretek alapján szervezzük a helyi turisztikai szolgáltató partnerekkel kapcsolatunkat, munkamegbeszéléseken készítjük elő az ezt megtestesítő hálózati rendszerünket. A megyei Közgyűlés kulturális bizottsága vezetője térségünkben egyúttal kérelmező is. Fejlesztése esetében is érdekelt egy turisztikai tevékenységet erősítő kulturális-örökségi elemeket hálózatba szervező térségi kezdeményezésünknek, melyben felmérjük s településeink történelmi aktivitását.

A harkányi TDM Szervezet a közelmúltban állt fel. Törekvésünk az Akcióterület településeinek a közvetlen harkányi turisztikai desztináció köré szervezése, amiben szakmai partnerünk a már aktívan működő Pécs-TDM, aki részt vett az EKF – programsorozat bonyolításában is. Itt további partnerünk a Baranyai Református Egyházmegye. Különös érintettségét az adja, hogy a nagy értékű festett kazettás templomok zöme Akcióterületünkön áll.

Az egyházi kapcsolat egyúttal átvezet a horvátországi református közösségekhez, mert a korai reformáció nagyja, Sztárai Mihány tevékenysége en területekre terjedt ki.

Horvátországban szoros együttműködést vállaltunk az alakuló LAG Baranja Akciócsoporttal. Közös pályázatot nyújtottunk be IPA-kiírásra, melynek témája közös Stratégia kidolgozása. A velük való kapcsolattal segítjük felkészülésüket az EU-csatlakozásra, az uniós pályázati rendszer megismerésére, a LEADER-programban való aktív részvételre. Egyesületünk elnöke több alkalommal tartott ismeretátadó előadást az Eszék-Baranja zsupánság állami és önkormányzati vezetőinek, a határmente Akciócsoportjai vezetőinek, aktivistáinak. Küldötteik részt vesznek rendezvényeinken.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

A HVS megvalósulását a III. tengely 4 jogcímére egy kiírt és lezárt a IV. tengely jogcímére kiírt és lezárt pályázati ciklus mentén vizsgáljuk.

III. tengely TK1

A III. tengely lezárt kérelmei alapadatait az 6. sz. melléklet táblázata tartalmazza. Látszik, hogy a forráslekötés 55,3%-ban a Falumegújítás és Vidéki örökség megőrzése területeire történt, míg a gazdaságfejlesztési területekre ez az arány 44,7%.

A Falumegújítás és Vidéki örökség megőrzése jogcímekre a benyújtott kérelmekben igénylés az összes keret 50% illetve 75%-ára történt, a lekötés a benyújtott kérelmek arányában 76% és 100% volt. Ezeknél általában egyes építési tételek illetve fejlesztési helyszínek esetében nem lehetett támogatást megítélni. A maradvány összeg a 2. kérelem-kör allokálható forrása maradt.

A Mikrovállalkozások és a Turizmus fejlesztése jogcímekre a benyújtott kérelmekben igénylés az összes keret 90% illetve 200%-ára történt, a lekötés a benyújtott kérelmek arányában 47%, illetve 24% volt. Itt tipikus helyzet a nem hátrányos területekről benyújtott túligénylés volt, ami a forrásallokációnál forráshiány miatti elutasításokat eredményezett.

A döntéshozatali időszak negatív tapasztalata az elnyert, de meg nem valósuló fejlesztések nagy aránya, ami az EMVA III. tengely Mikrovállalkozások támogatása és a Turisztikai fejlesztések célterületeinél jelentkezik. Az eljárásrendi kötöttségek miatt nehéz felmérni, de

becslésünk szerint a Mikroállalkozások fejlesztéseinél mintegy 35%, a turisztikai fejlesztéseknél 80% lehet a lekötött, de fel nem használt források aránya.

III. tengely TK2

A pályázati körben lekötés még nem történt, viszont a kérelemkezelési eljárás jogcímenkénti állásából már vizsgálható a várható eredmény.

A Falumegújítás jogcímei esetében a kérelmekben benyújtott igénylés a rendelkezésre álló keret 70%-a, a Vidéki örökség esetében 200%-a, a Mikroállalkozások esetében 90%, Turizmus fejlesztése esetében 150%-a. A várható lekötés a Falumegújítás esetében 75%, a többi jogcím esetében 100% lehet. A maradvány előre nem tervezhető, azt a rangsorban forráshiány miatt már ki nem elégíthető kérelem ismeretében látjuk, jogcímenként 5 M Ft körüli érték lehet.

III. tengely TK4

A pályázati körben a mikroállalkozás és a turisztika jogcímeiben jelentős forráslekötés valósult meg a korábban lekötött, de fel nem használt források fedezetével. Ezekben a megvalósítások megkezdődtek. Látható, hogy a felhasználás elmarad a lekötésektől. A lekötött források felhasználási aránya becsülhető, várhatóan 50%-ban teljesül.

A falumegújítás és a vidéki örökség jogcímeiben a kérelemkezelés zajlik. Az értékelési fázis már ismert. Látható, hogy a rendelkezésre álló források jelentős mértékben túligénylésre kerültek. A HACS 207-2013-as forrásallokációjában látható, hogy a falumegújítás és a vidéki örökség túlkötésével az eredetileg allokált források keretösszegén belül lehet maradni. Összességében prognosztizálható, hogy a gazdasági célú forráslekötés a 35%-ot nem éri el.

IV. tengely TK1, TK2

Az első beadási időszakokban azokat a célterületeket hirdettük, melyek a későbbiek számára megalapozó jellegűek. Ilyenek a helyi védjegy kialakítása, hagyományos gazdálkodási ismeretanyag összeállítása illetőleg bemutató gazdaság létrehozása. A meghirdetett keretek a védjegy kivételével az allokált források kisebb hányára voltak annak érdekében, hogy kellő tapasztalatot szerezhessünk a nagy tömegű meghirdetés előtt. A TK2 forrásfelhasználásában erősítettük a helyi termékekhez kötődést, a rendezvényeket és a kulturális szervezetek megalapozó eszközfejlesztéseit.

Konklúzió

A III. tengely forráslekötése két kérelemkezelési kör alapján 90%-ban teljesül, ebben biztosított a gazdaságfejlesztésre fordítandó 45%. A prognosztizálható felhasználás mértéke a gazdasági jogcímei esetében 60%, ami mintegy 300 M Ft forráslehetőséget jelent egy későbbi TK3 körös hirdetésre.

A lekötések szerkezetét vizsgálva kimondható, hogy az eredetileg szándékolt fejlesztési irányok közül Falumegújítás esetében túlsúlyban vannak a játszóterek felújítása, létrehozása kérelmek, mindössze néhány faluképi jelentőségű épület-felújítást kérelmeztek. Ezek túlnyomó többsége nem szolgálja a térségben szándékolt társított turisztikai hatásokat.

A Vidéki örökség megőrzése a kérelmek többségében templomok, vagy vallási kapcsolatú műemlékek felújítására irányult. Ezeknél jellemző a látogathatóság felvállalása, így idegenforgalmi hasznosulás is várható.

A Turizmus fejlesztése jogcímben túlnyomó többségben 4 napraforgós szálláshelyek léterhozására igényeltek támogatást. Az első körben jellemzően 50 MFT támogatási kérelmek, míg a 2. körben módosított HVS-hez illeszkedve legfeljebb 25 MFT, de jobbra 18 MFT átlag-támogatást kérelmeztek. 4 kérelem irányult ifjúsági szálláshely fejlesztésére. Nem szálláshoz kötött turisztikai infrastruktúra fejlesztésre mindössze 1 kérelem érkezett.

Mikrovállalkozások fejlesztési céljai igen szerteágazóak. Több kérelem érkezett biobrikett előállítására, 4 kérelem építőipari fejlesztést szándékozott végezni. Tipikus problémát jelentett az ügyfélregisztrációk és fórumokon szerzett tapasztalataink alapján az, hogy többen ANNEX-I. listába ütköző mezőgazdasági termék feldolgozását kívánták kérelmezni. A kérelmekben ezek zömében nem jelentek meg.

Kimondható, hogy a központi jogcímkirásokra benyújtott kérelmek esetében nem alakult ki a célterületek által kínált diverzitás. A HVS szándékolt irányait segíti a forráslekötés, de nem az elvárt arányokban. Ennek fő oka a TK1-ben az egyes kérelmekben lekötött forrástömeg eredetileg támogatott HVS-től való lényeges eltérése. A falumegújításnál a játszótér felújítására jutó átlagtámogatás kétszerese, a Vidéki örökségnél a templomfelújítások átlagtámogatása másfélszerese

az eredetileg szándékoltnál. Szálláshely fejlesztéseknél hasonlóan a De Minimis értékhatárt megközelítő kevés számú kérelem kapott támogatást az ennek felére tervezett mérettartomány helyett. Így lényegesen rosszabb munkaerő-hatékonysági és fajlagos bekerülési költségű férőhelyek nyertek támogatást. A TK2-ben ezek korrigálásra kerültek.

Sem a TK1 sem a TK2 tömegében nem valósult meg meg (0+36 hónap), így kapacitásváltozást, foglalkoztatás-bővítést nem érzékeltünk.

A Mikrovállalkozások esetében az egyszerű gépbeszerzések rövid időn belül megvalósultak, ezek működő cégeket erősítenek. Az építéssel együtt járó fejlesztések – főképp ha újonnan létrejött cég nyerte – általában nem kezdődtek el. A fejlesztések iránya nem segíti elő a HVS-ben megfogalmazott kézműves és árufeldolgozó célzatokat.

A IV. tengely nyertes kérelmei a megvalósítást még nem kezdték el, mert a határozatok kiküldése nem történt meg. Lezárható HPME-t jelent a térségi védjegy kialakítása projekt, mert logikusan egy valósulhat meg, új kiírás nem történik. A kialakított eljárásrend pozitívan szolgálja a helyi termékkörhöz, turisztikai-piaci előnyökhöz fűződő elvárásokat. Várhatóan október hónapra elkészül.

Az elnyert képzési anyag összeállítása és bemutató gazdaság létrehozása célterületek le nem kötött porrással rendelkeznek. Ezzel célunk az, hogy minél több kérelem hozzon létre megőrzendő ismeretanyagot, minél több bemutató hely adja át ezt mint gyakorlati ismeret. A tradicionális ismeret- bemutató gazdaság – többletet előállító öfenntartó gazdaság- helyi termék feldolgozó hely- helyi termék- védjegy- turisztikai értékesítési lehetőség logikai kapcsolata valósítja meg a tervezett szolidáris helyi gazdaság kialakulását.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

Helyi társadalmi-gazdasági környezetben bekövetkezett változások

A térség belső erőforrásai a HVS megvalósítása időszakában, érdemben nem, egyes részleteiben megváltoztak. Összességében a HVS mély átalakítását indokoltta nem teszik, egyes megállapításait és intézkedéseit viszont korrigálni szükséges.

A siklósi járóbeteg ellátás és a sellyei egészségközpont átadásai az egészségügyi ellátási rendszert stabilizálják. Ugyanakkor társadalmi és gazdaságin hatást nem fejtenek ki.

Jelentős változást három turisztikai nagyprojekt eredményez. Egyike a harkányi Thermál Hotel bővítésének befejezése (DDOP), másik a siklósi Thermál Spa fedett termál-fürdő átadása (nem pályázati), harmadik a siklósi Vár felújítása (Norvég Alap). A harkányi fejlesztés a 4* kategóriájú szálláskínálatot +15%-kal növelte, a Spa-fürdő a térség wellness kínálatában új szolgáltatást hozott létre. A Vár felújítása Siklós városa idegenforgalmi pozícionálásában jelentős, mert újabb nemzetközi ismertségű attrakcióval bővíti a térség kínálatát.

A turisztikai infrastruktúra szervezeti rendszerében támogatást nyert és 2011 februárjában elkezdte működését a harkányi TDM (DDOP nyertes projekt eredményeképp).

A helyhatósági választások okozta változások és az önkormányzati költségvetési lehetőségek csökkenése tudatosabb térségi együttműködési formákat kényszerít ki. Egyre inkább szükségessé válik a térségi gazdasági eredmények társadalmi hatásait figyelembe venni a tervezési folyamatokba, mert a csökkenő közfinanszírozási lehetőségek egyre kevésbé tudják az életszínvonal fenntartását biztosítani.

A hazai törvényi szabályozásban bekövetkezett változás

Idegenforgalmi és élelmiszergazdasági szempontból is jelentős változás a 4/2010. (VII. 5.) VM rendelet (az 52/2010 (IV.30) FVM rendelet módosítása), ami a kistermelői élelmiszerelőállítás feltételeit szabályozza kedvezően. Stratégiánk szempontjából alapvető fontosságú a helyi szolidáris gazdaság gyakorlati kiépítése szempontjából a törvényi szabadság megteremtése, mert így válik lehetővé a jó termelési alapok és a térségre-helyre jellemző termelési ismeretek helyi specifikumokká válása, ami az idegenforgalom által megteremtett picon első értékesítési csatornáját kaphatja.

Globális környezetben bekövetkezett változások

Szükséges megállapítani azt a negatív tendenciát, hogy főképp a DDOP turisztikai nyertes projektgazdái fejlesztéseiket vontatottan, több esetben egyáltalán nem kezdik meg. Ennek oka belülről a saját erő és előfinanszírozás biztosításával a forrásaddicionáló képességek csökkenésében látszik, míg a pénzügyi válságból eredeztethető fizetőképes kereslet csökkenése miatt romlanak a megtérülési körülmények.

Változások hatása a HVS-re

HVS-ünk eredeti struktúráját, tervezett fejlesztési irányait a bekövetkezett változások negatívan nem érintik. Belső allokációs arányai, a HVS megvalósítása során tartott területi fórumaink tapasztalatai szerint a leromlott közösségi szinterek és játszóterek további támogatását fenntartani nem szükséges, a helyi termékek előállításai feltételeit biztosító kisüzemi feldolgozó hálózatokat ellenben kiemelten támogatni szükséges.

2.5 SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Országosan és nemzetközileg is ismert természeti vonzerő található a térségben (harkányi gyógyvíz, érintetlen Dráva folyóvízi-környezet) • országosan védett természeti értékek (DDNPI területek-Szársomlyó, Templom-hegy, Ó-Dráva,) • szubmediterrán éghajlati érintettség (napsütéses órák száma, éves hőösszeg, fagyos napok száma) • több országosan védett épített örökség (Siklói Vár, Árpád-kori templomok, festett kazettás templomok) • többnemzetiségű összetétel, színes nemzetiségi kultúra • nemzetközileg is ismert, eredetvédett borvidék (Villány borvidék) • diverz földhasználat • nagy mészke bányavagyon • nagymennyiségű idegenforgalmi ellátó kapacitás • széles turisztikai portfólió (wellness, bor, gyógyfürdő, falusi üdülés, természeti, gyalogos, lovas, horgász, vadász, rendezvény kínálat) • jó bor-idegenforgalmi marketing (Villány-Siklói Borút Egyesület) • helyi specifikumok, kiemelkedő minőségű termékek előállításának alapjai adottak 	<ul style="list-style-type: none"> • körzetközpontok táradalmi-, egészségügyi-, oktatási és üzleti szolgáltatási színvonala alacsony • kistelepüléseken jobbra elhanyagolt falukép • nagyszámú alacsony lélekszámú kistelepülés • 25 alacsony lélekszámú zsáktelepülés • települési központok tömegközlekedési elérhetősége rossz • helyközi tömegközlekedés alacsony színvonalú, gyér napközbeni járatszámú • motivált belső munkaerő hiánya • idősödő agrár-gazdálkodói réteg • alulképzett belső munkaerő • képzettek magas migrációs hajlandósága • magas képzettségi igényű álláshelyeket nagy arányban térségen kívüliek töltenek be • területi és etnikai szegregálódás • kevés számú elsődlegesen termékelőállító munkahely • kis területre koncentrált ipari tevékenység • városokra koncentrálódó kiskereskedelmi tevékenység • periférián önkormányzati és vállalkozói tőkehiány a település-infrastrukturális és gazdasági fejlesztésekhez, fenntartásukhoz

	<p>(Kultúrház, szennyvíz, ADSL, szálláshely, kiskereskedelem)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kistelepüléseken nincs kiépült vállalkozást segítő alpinfrastruktúra • hiányos és rossz műszaki állapotú bekötő és mezőgazdasági feltárási-út hálózat • belső piaci részesedés minimális (intézményi, kiskereskedelmi) • kistermelői piacterek leépülése • agrártermékek túlnyomó hányada feldolgozatlan (alapanyag-értékesítés) • kistermelői termékellátás kis aktivitású, alacsony feldolgozottságú és termékkínálatú • agro-ökológiai diverzitás csökken • agrár-termelői együttműködés alacsony színvonalú, alacsony szervezeti kapcsolódású • magterületekre koncentrálódó idegenforgalmi kínálat • egyenetlen eloszlású szálláshely-kínálat (Harkány, Villány) • hiányos idegenforgalmi infrastruktúra a turisztikai portfólió kihasználására • alacsony kiépítettségű kerékpáros turisztikai infrastruktúra • kiépítetlen lovas turisztikai infrastruktúra • nehezen megközelíthető épített örökségi és természeti helyszínek • gyenge térségi turisztikai marketing • Harkányi TDM elhúzó pozícionálódása • alacsony szintű együttműködés a turisztikai ágazati szereplők között • eseti kapcsolat a magterületeken kívüli attrakció-tulajdonosokkal • közreműködő szervezeti együttműködés hiányos, alacsony kommunikációs szintű (Kistérség, paktum, Leader) • aktív kézművesek alacsony száma • kevés számú visszatérő, tematikus rendezvény a térségben • ifjúsági szálláskínálat minimális • kevésbé intézményesült nemzetiségi-kisebbségi multikulturalitást fenntartó szervezetek
--	---

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • felső kategóriás szállodai kapacitások a konfeerncia- és magas fizetőképességű piaci szegmens számára • harkányi gyógyvízre épülő minőségi fejlesztések • siklói wellness és várközpont fejlesztése • Drávához, Dráva-síkra tervezhető természeti turisztikai kínálat bővítése • kulturális-, kerékpáros-, lovas-, gyalogos-, horgász vízi turizmus lehetőségeinek kihasználása • tudatos turisztikai portfólió-fejlesztés itt töltött éjszaka növelésére • „3 folyó” kerékpáros túraútvonal kijelölt szakasza • kiépített Dravasabolcs-Harkány-Siklós kerékpáros út • Nagyharsány- Villány kerékpáros út beruházás elindult • bakancsos és ifjúsági szálláshelyek bővítése • térség megismertetésébe bevont személyek növelés • helyi termék előállító egységek számának, kapacitásának növelése • gyakorló kézműves mesterek gyarapodása • önellátó családok számának növelése • alternatív föld és tájhasználat elterjedése • M6-M60 autópálya és Pécs-Pogányi reptér jó elérhetést biztosító közelsége, • élelmiszer-alapanyag feldolgozás bővítése • kistermelői helyi termék-kör bővítése, termelői-felhasználói klaszter szervezése • belső gazdasági kapcsolatok bővítésével helyi gazdaság erősítése (élelmiszer-kisgazdaság, bio-energia, belső ingázás) • belső kereskedelmet erősítő piacterek kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> • periférikus települések társadalmi-gazdasági anullálódása, melyszegénységgel érintettek számának növekedése • kitörést nem segítő társadalmi-gazdasági rend stabilizálódása • gettósodó körzetek kialakulása • erőteljes differenciálódás a települések között • infrastruktúrális hiányok miatt erőteljes gazdasági polarizálódás stabilizálódása • központokba koncentrált szolgáltatások és azok elérési nehézsége összességében nem segíti a térség megtartását • idegenforgalmi trendektől lemaradás, elkésett fejlesztések a térség versenyhátrányát és piacvesztését eredményezi • idegenforgalmi tevékenység szűkülése a magtelepülések önkormányzati és gazdasági erejét csökkenti • mezőgazdasági megélhetési szint csökkenése birtokkoncentrációt és hazai tulajdonvesztést eredményez • kézműves mesterségek kihalása • elvesző néprajzi és kulturális értékek • térségre jellemző, identitást is jelentő hagyományos ismeretek, gyakorlatok elhalása • vízelvezető vízgazdálkodás dominanciája a Dráva-sík ariddá válását eredményezi

<ul style="list-style-type: none"> • példaértékű helyi kezdeményezések motiváló hatása • határmenti közlekedési és gazdasági kapcsolatok bővítése • soknemzetiségű együttélés hagyománya • belső kapcsolatok, identitás növelése tudatalakítással • Siklós körzetközponti szerepének növekedése térségi stabilizáló hatása • Siklósi járóbeteg ellátás, Sellyei Egészségközpont fejlesztése a térség belső ellátását stabilizálja • nagyszámú falubusz a térségben • 19 nyertes IKSZT- beruházási kérelem • csökkenő szociális juttatások esetén motivált többlet munkaerő megjelenése 	
---	--

Problémamegállapítás

1. A két kistérség alkotta terület társadalmi-, gazdasági-, foglalkoztatási-, településszerkezeti- és infrastrukturális adottságai alapján heterogén, esetenként polarizált.
2. A munkanélküliség okai közt jelentős a helyi foglalkoztatási lehetőségek hiánya, jellemző a tartósan munkanélküli réteg alacsony választási hajlandósága, gyenge a munkavállalási készség (munkárafoghatóság). A munkavállalóknál nagy arányú a térségen kívülre való ingázás. A munkaadó multinacionális cégek foglalkoztatása bizonytalan.
3. Helyi munkahelyek teremtéséhez a kistelepüléseken nincs termelő alap, tőke, vállalkozói hajlandóság. A gazdasági központokban (Villány, Harkány, Siklós, Sellye, Beremend) nincs a másod-telephely létrehozását lehetővé tevő tőketartalék és piacbővítési lehetőség. A program megvalósítási időtárában számottevő külső befektetői vállalkozásbővítés nem történt.
Sokszor használhatatlan a munkaerő képzettsége, legtöbb településen nincs a betelepüléshez szükséges infrastruktúra. Belső kapcsolatokat nehezítik a rossz tömegközlekedési viszonyok. Jellemző a vállalkozói feltételek be nem vállalása, működő vállalkozások túlhitelezettek. Nincsenek termelést ösztönző belső keresletek, alacsony működési szintű a belső gazdaság. A sellyei körzetben jelentős a termőföld idegen tulajdonú hányada.
4. Jellemző a fiatalok motiválatlansága, alacsony iskolázottsága. Nagymértékű a középkorú népesség külföldi munkahelyszerzés érdekében történő elvándorlása. Minden korosztály erősen szkeptikus, alacsony együttműködési készségű, zárkózott. A térség köz- civil- és vállalkozó szereplői közt gyenge a kommunikáció.
Jelentős a közösségi értékvesztés. Társulva a települési szolgáltatások alacsony színvonalával, rossz közlekedési viszonyokkal, munkanélküliséggel, etnikai problémákkal megfigyelhető a gettósodás, szegregálódás

5. Népi, táji hagyományokat fenntartó régi kézműves szakmák és termelői tudás, épített örökség ismerete és tisztelete az idősekben és elkötelezettekben él. A szegény családok esetében az önellátás költségmegtakarító szerepét is tanítani szükséges.
6. Kedvezőtlen művelési ág szerkezet miatt a mezőgazdasági kis- és középüzemek jövedelemtermelő képessége hosszútávon versenyképtelen. Termelési állapotok, biológiai alapok leromlottak. Hátráltató tényezők: a vízelvezető gazdálkodás, a szélsőséges helyi klímaviszonyok és ágazatok közti érdekellentétek. A térségben minimális a feldolgozás, alacsony a HÉ-tartalom. Új termékláncok, új piacok nem nyíltak, az áruk csupán a legalacsonyabb helyi jövedelemszintet biztosítják.
7. Főként a kistelepüléseken alacsony a társadalmi és gazdasági szolgáltatások szintje, , általános az utcakép és védett épületek műszaki-esztétikai leromlottsága.

Hasznosítható lehetőségeink

1. Helyi specifikumok, kiemelkedő minőségű termékek előállításának alapjai rendelkezésre állnak (a természeti környezet és mikroklíma változatossága, hagyományos tájhasználat nyomai, tudás, tradíciók ismerete, biológiai alapok)
2. Csökkenő szociális juttatások esetén nagyszámú olcsó munkaerő belépése várható.
3. Imázs értékű helyi kezdeményezések, termékek, szolgáltatások motiváló hatása.
4. Mikrokörzetenként egy-egy településen fellelhető fejlesztési alapok (alap infrastruktúra, megelőző fejlesztések, jó közlekedési pozíció, természeti vagy épített érték, közigazgatási pozíció). Vajszló, Magyarmecske, Drávasztára, Bogádmindszent, Kémes, Drávaszabolcs, Turony, Újpetre, Palkonya, Nagyharsány, Magyarbóly, Egyházasharaszti fejlesztési irányai szinergensek a központok (Siklós, Harkány, Sellye, Villány, Beremend) fejlesztéseivel.
5. Turisztikai magtelepülések egyben a térségben magasan városiasodott központok. Idegenforgalmi tevékenységük szervezetté és összehangolttá válásával periférikus attrakciókon és árukapcsolatokon alapuló természetes desztinálódás indulhat el az Akció terület települései bevonásával. Ezt a folyamatot segítik a megvalósult turisztikai és főképp templomokhoz kötődő örökség megőrzési fejlesztések.

3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

Ormánságtól a Szársomlyóig HK – A stratégia alapvető célja

A HVS kidolgozásában meghatározó, hogy egymástól adottságaiban és lehetőségeiben is eltérő, de egymást kiegészítő két kistérség együttműködésén alapszik.

Célunk a szolidáris gazdaság (tudatos fogyasztók által fenntartott helyi-termékláncok) kialakítása, ami az akcióterületen a következő hatásokat váltja ki:

- leegyszerűsödött és szűk jövedelmet biztosító földhasználat mellett a tradicionális tudás alapján újraélesztett fenntartható tájhasználat tájspecifikus, élelmiszer és kézműves termékeket hoz létre, mely védjeggyel megerősítve helyi gazdaság alapja, versenyelőny a térségen kívül
- a fejlődő mikrokörzeti központok, intézményi kisközpontok, fejlődési pólusok lesznek, növekvő gazdasági tevékenységükkel a térségi gazdaság részévé válnak. A turisztikai magterületi településeken kívüli épített és természeti örökség idegenforgalmi attrakcióvá válik, mely az agrár-típusú jövedelemszerzés mellett más jövedelemszerzési formákat is lehetővé tesz a periférikus településeken
- a térség multikulturalitására, annak komplexitására épülő közösségi aktivitás növekszik. A civil szféra ezt erősítő fejlesztései révén a térségi munkamegosztásban részt vesz, szervezeti- szerveződési együttműködései alapján a térség összetartozását testesíti meg.
- az idegenforgalmat segítő szervezeti és gazdasági együttműködések révén fejlődik a térség arculati építése, desztinálódása, versenyelőnyt biztosítva az idegenforgalmi trendek kihasználásához.
- a fejlődő belső piaci és szolgáltatási kapcsolatok csökkentik a térség két pólusa közti különbségeket, az együttműködések mentén fejlődő helyi szolgáltatás- és termelésfejlesztés a térség társadalmi-gazdasági különbségeinek növekedését megállítja.

A fejlesztési időszak (2007-2013) során támogatott fejlesztések 2014 végéig megvalósulnak. Ezzel létrejönnek olyan objektumok és helyszínek, melyek bevonásával térségi hálózati kapcsolatok szervezhetők. A hálózati szervező munka térségmenedzselési feladat, a következő tervezési időszak számára segítik a stratégiai tervezést, már rövidtávon hozzájárul a helyi gazdaság növekedéséhez.

A helyi együttműködési készséget ösztönző intézkedések eredménye a fejlesztési időszakban a projektgazdák tudatformálását elindítja, ezzel felkészíti őket a következő időszak lehetőségeinek kihasználására.

Az időszak jóváhagyott fejlesztései legkésőbb 2015-ig befejeződnek. A térségi hálózati alapok, aktívvá váló beruházások hatása gazdasági szinten ekkortól hoz érzékelhető eredményt.

A stratégia eredményei

A program megvalósulása esetén egy egymást segítő térségi gazdaság alakul ki. Ennek vezető ágazata és motorja a turizmus, mely a fejlettebb területeken fő megélhetést biztosító ágazat, a periférián önmaga kiegészítő jövedelmet termel, a helyi termékkörre alapuló árukapcsolatokon alapuló ellátással megélhetést biztosít az áru és szolgáltatási láncokban részt vevőknek. Az önfelhasználásra termelés ma még a családoktól, de a térségből is kiáramló jövedelmet helyben tartja. E két forrás jelentős, akár 30%-os jövedelemtöbbletet eredményezhet. Az építészeti-településrendezési, településképi fejlődéssel, a tudatos értékmentés és közösségfejlesztés akcióival a népesség, főként fiatalok helyben maradási kedvét javítja.

Az időtávban a vállalkozói réteg erősödése várható, amiben az integrációs kapcsolódások stabilizáló hatására az árufeldolgozás, belső kereskedelem erősödik.

A jövedelemtöbblet, a vállalkozói réteg erősödése javítja a forrás addicionáló képességet. Várhatóan 2020-ra megáll a népesség csökkenése, a munkanélküliségi ráta lecsökken a megyei átlagra.

3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez

Szükséglet	HVS kapcsolódása
<i>főképp kistelepüléseken alacsony a népességmegtartó képesség, ebből adódóan csökken a helyi társadalmak igénye, kialakul a szegregálódás feltételrendszere</i>	<ul style="list-style-type: none"> • utacépek érintő fejsztések • közösségi színtereket érintő fejlesztések • részben UMVP-n kívüli forrásokkal a turisztikai infrastruktúra javítása • vonzáskörzeti turisztikai szolgáltatásfejlesztés • UMVP, de Leaderen kívüli forrásokkal agrárgazdaság korszerűsítése
<i>helyben elérhető munkahelyek számát, értékelőállító tevékenységet kell biztosítani a térségi munkamegosztás gyakorlatát is megteremtve</i>	<ul style="list-style-type: none"> • vállalkozásokat segítő infrastruktúra fejlesztéssel az aktív helyek számának növekedése • vállalkozások technológia-korszerűsítésének segítése • UMVP, de Leaderen kívüli a termelői szövetkezés ösztönzése • helyi termékek előállításának bővülése
<i>turisztikai magterületek jövedelemtermelő képességének a képességének a környezetükben megvalósuló attrakciófejlesztés révén történő növelése, ez egyben az idegenforgalmi bevételek térségi megosztásával is együttjár</i>	<ul style="list-style-type: none"> • agroturisztikai szolgáltatások fejlesztése • magterületen kívüli attrakciós pontok szaporítása • szervezeti és szolgáltatói együttműködések, hálózatok létrehozása • közösségi szálláshelyek bővítése • közreműködő helyi segítők képzése
<i>térség adottságai alapján létrejövő különleges helyi termékínálat és erre épülő piaci kapcsolatok az alapja a helyi gazdaságkialakulásának</i>	<ul style="list-style-type: none"> • élelmiszer és kézműves termékkör bővítése • termelői és piaci hálózatok szervezése • felesleget termelő parasztgazdaságok eszközellátásának segítése • piaci színterek, boltsarkok létrehozása • életforma váltást segítő ismeretek átadása
<i>a természeti és művi változások hatására átalakult térségi agrárgazdálkodás keveseknek nyújt megélhetést biztosító</i>	<ul style="list-style-type: none"> • fenntartható, ősi tájhasználati formák megismertetése • élőhelyrekonstrukció, diverzitás növelése

<i>jövedelmet, pótlólagos külső ráfordításokkal tartható fenn.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • genetikai alapanyag megőrzése • bemutató rendezvények
<i>az akcióterület eltérő adottságai alapján létrejövő belső munkamegosztás a folyamatok kölcsönös megismertetésével valósítható meg</i>	<ul style="list-style-type: none"> • bemutató rendezvények
<i>a térségi összetartozás alapjait a múlt, tradíciók ismerete alapozza meg, a teljes térségre kiterjedő tudásanyag összeállítása és annak továbbadása valósítja meg</i>	<ul style="list-style-type: none"> • komplex ismeretanyag
<i>a társadalmi-gazdasági visszaesés áldozata az épített örökségi elemek pusztulása, melyet erősít az építmények gyakran funkcionális kiüresedése is</i>	<ul style="list-style-type: none"> • örökségi értékek bemutatása • örökségi értékek tudatosítása
<i>az új generációk szellemi örökségünk ismerete és tisztelete nélkül nőnek fel, így a térség identitását veszti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • folklór, néprajzi ismeretek, mesterségek, hagyományok összegyűjtése
<i>az általános települési igényesség a lakóhelyhez ragaszkodás jelképe. Az önellátás növekedésével megnő a település önellátásának igénye is, ami gazdasági funkciót ad.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • faluszépítési akciók • falukép megújítása • piacterek, gyülekezési helyek kialakítása

3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

A feltárt szükségletek és azokra választ adó intézkedések a célkitűzéseinkben kapnak rendszert:

Sorszám	Célkitűzés	Szükséglet
1.	helyi értékek bemutatása, megismertetése, népszerűsítése akciókon keresztül lakossági vagy speciális fókuszcsoporthoz	<ul style="list-style-type: none"> • <i>az akcióterület eltérő adottságai alapján létrejövő belső munkamegosztás a folyamatok kölcsönös megismertetésével valósítható meg</i> • <i>az új generációk szellemi örökségünk ismerete és tisztelete nélkül nőnek fel, így a térség identitását veszti</i>
2.	megismertetést segítő helyszínek kialakítása a helyi természeti-, kulturális-, helytörténeti-, néprajzi-, építészeti- gazdálkodási értékek összegyűjtéséhez, fenntartásához	<ul style="list-style-type: none"> • <i>főképp kistelepüléseken alacsony a népességmegtartó képesség, ebből adódóan csökken a helyi társadalmak igénye, kialakul a szegregálódás feltételrendszere</i> • <i>helyben elérhető munkahelyek számát, értékelőállító</i>

		<p><i>tevékenységet kell biztosítani a térségi munkamegosztás gyakorlatát is megteremtve</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>turisztikai magterületek jövedelemtermelő képességének a környezetükben megvalósuló attrakciófejlesztés révén történő növelése, ez egyben az idegenforgalmi bevételek térségi megosztásával is együttjár</i> • <i>a társadalmi-gazdasági visszaesés áldozata az épített örökségi elemek pusztulása, melyet erősít az építmények gyakran funkcionális kiüresedése is</i> • <i>az általános települési igényesség a lakóhelyhez ragaszkodás jelképe. Az önellátás növekedésével megnő a település önellátásának igénye is, ami gazdasági funkciót ad.</i>
3.	Helyi értékek összegyűjtéséhez, fenntartásához, mások számára történő megismertetéséhez szükséges tudástár kialakítása.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>a térségi összetartozás alapjait a múlt, tradíciók ismerete alapozza meg, a teljes térségre kiterjedő tudásanyag összeállítása és annak továbbadása valósítja meg</i>
4.	helyi termékek és megújuló energiaformák választékának és mennyiségének, piacra jutásának segítése, termelés-szervezést, előállítást segítő hálózatok kialakítása, gazdálkodási és életforma tradíciókhoz való kötődés erősítése	<ul style="list-style-type: none"> • <i>főképp kistelepüléseken alacsony a népességmegtartó képesség, ebből adódóan csökken a helyi társadalmak igénye, kialakul a szegregálódás feltételrendszere</i> • <i>helyben elérhető munkahelyek számát, értékelő-állító tevékenységet kell biztosítani a térségi munkamegosztás gyakorlatát is megteremtve</i> • <i>térség adottságai alapján létrejövő különleges helyi termékínálat és erre épülő piaci kapcsolatok az alapja a helyi gazdaságkialakulásának</i>
5.	HACS saját projektek, melyek a teljes működési területre kiterjedő módon segítik a HVS megvalósítását, vagy információt szolgáltatnak a helyi tervezés végzéséhez,	<ul style="list-style-type: none"> • <i>térségi területi elvű védjegy</i> • <i>térségi teljes kiterjedésű társadalmi-gazdasági elemzésekhez alapadatokat</i>

	vagy a teljes területre kiterjedő ágazati vagy ágazatközi hálózatok kiépítését	<i>tartalmazó adatbázis és térkép</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>térség</i> <i>kulturális,</i> <i>hagyományörző</i> <i>szervezeteit,</i> <i>helyi termékeit</i> <i>bemutató</i> <i>promóciós rendezvény</i>
--	--	--

Prioritások és intézkedések viszonya

A stratégiai tervezés az akcióterület legnagyobb problémájaként érzékelhető társadalmi-gazdasági polarizálódást kívánja oldani. Ebben a nagy múlttal bíró turisztikai eredményeket kívánja alapul venni oly módon, hogy egyrészt a fejlett területek ebből adódó felvevő piacát kívánja ellátni saját termelésű produktumokkal, másrészt kiterjeszteni az idegenforgalmi lehetőséget a periféria csomópontjaira.

Ehhez a fejletlen területeken lehetőséget teremtenek a még meglévő, hagyományokat feleleveníteni tudó, civil közösségek aktivitásával segített gazdálkodási ismeret, kidolgozott tájhasználati alternatívák, korábbi célirányos fejlesztések szolgáltatása alapok. A két eltérő adottságú terület, ami morfológiailag a Dráva-sík és medencéje 72 települése és a fejlettebb Villányi-hegység térségének 16 települése, területileg is jól elkülönülve blokkokat alkotnak.

Stratégiánkban a vállalkozási célú intézkedések főként a helyi termék előállítás és feldolgozás feltételeit, piacra jutását minőségi elvárásoknak való megfelelést segítik. Fő törekvésünk a áru- és termékláncok hálózatosodásának megteremtése, amiben közössé tett adatbázisokon keresztül a felhasználók is részt vesznek.

A turisztikai magterületen jól működő szolgáltatók partnerségével a kínálat minőségének növelést, a falusi és ifjúsági turizmus területén új belépőket, a térségi szolgáltatások komplexebbé tételét támogatja. Ennek keretében bővíteni kívánjuk a bejárható területet (útvonalak kialakítása, meglévők tovább fejlesztése, programkínálatot kiegészítő gyűjteményes és kiránduló helyek elemek kiépítése). Komplex programcsomagok kialakításával fokozni kívánjuk a turizmus eredményességét. A területi kiterjesztés fő eszközeinek tekintjük a térség egészében fellelhető építészeti örökség bevonását. A főként műemlék templomok és tájházak felfűzésével kialakítandó tematikus útvonalak a vendégforgalom kiterjesztésének lehetősége is egyben.

A startégia ütemezése

A HPME-kben a fentiekben leírt kapcsolatrendszer támogatni.

A fejletlen területen mód nyílik az alacsony jövedelmi pozíció javítására az árufelesleget is előállító önfogyasztásra termelő tevékenységek újraindításával. Ehhez először ismeretet, módszereket, eszközt kell biztosítani. Itt nyílik lehetőség a gazdálkodási formák újraélesztésére. A termékkör piaci pozíciójának biztosítására ezt követően logisztikai és termeltető hálózatokat, néhány fő termék esetében feldolgozó kisüzemeket kell létesíteni. A piacot a nagyobb lakosságú települések vagy turisztikai magterület jelenti, ahol egyidőben boltsarkok létesülhetnek.

A fejlett területen folyamatos a szolgáltatási minőség fejlesztése. Itt főként komplex kínálatbővítésre van szükség. Peremterületein és távolabbi csomópontokon a kiegészítő szolgáltatásokat szükséges először fejleszteni (útvonalak, út menti szolgáltatások, látogatható helyek kialakítása), melyet követően szükséges szálláshelyek kialakítása.

A Leader-célterületi programozás során a SWOT analízisben feltártakra alapuló belső szükségletek, ezekből adódó prioritások végül célterületek rendszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

SWOT kapcsolat	Szükséglet	Prioritás	Intézkedések
<p><i>1.kevés helyi árutermelő munkahely, munkahelyi koncentráció a térségi központokban</i></p> <p><i>2.mezőgazdasági termelésben részt vevő vállalkozások együttműködése alacsony, termékfeldolgozás minimális</i></p> <p><i>4. a helyi termék előállítás szervezeten, kínálata mennyiségben és minőségben minimális</i></p>	<p><i>helyben elérhető munkahelyek számának növelése, érték előállító tevékenységekhez a térségi munkamegosztás megteremtése</i></p>	<p>A lakosságmegtartó erő növelése munkahelyteremtő és megtartó beruházások segítségével</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi termékek előállításának és vagy piacra juttatásának támogatása • Bemutató gazdaságok kialakításának támogatása, helyi alapanyag vagy prémium termék és gazdálkodási/é pítészeti tradícióhoz kötődő értékmegőrző felújítás • Szakmai , beszállítói láncok, integrációk kialakítása
<p><i>1.turisztikai bevételek néhány településre koncentrálódnak,</i></p> <p><i>2.csökkenő turisztikai bevétel tömeg</i></p> <p><i>3.attrakciós lehetőségek a magterületi településeken kívül,</i></p> <p><i>4.kevés számú –a turisztikai bevételre kiható rendezvény valósul meg a térségben</i></p> <p><i>5.a két térség eredeti összetartozás tudata alacsony szintű</i></p>	<p><i>turisztikai magterületek jövedelemtermelő képességének növelése a környezetük néprajzi, kultúrtörténeti hagyatékán alapuló bevonásával, ami az idegenforgalmi bevételek térségi megosztását is eredményezi</i></p>	<p>A kulturális, természeti és épített örökségre épülő helyi turizmus fejlesztése</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi adottságokra épülő, fesztiválok, rendezvények támogatása • Helyi néprajzi, építészeti, vallási, kulturális értékek bemutató és gyűjteményes helyeinek támogatása • Helyi néprajzi, építészeti,

			<p>vallási, kulturális értékek bemutató és gyűjteményes helyeinek támogatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Országos vagy helyi jelentőségű természeti-, kulturális-, néprajzi-, vallási, építészeti értékeket és szolgáltatásokat turisztikai attrakcióvá összekötő térbeli hálózatok, útvonalak kialakítása
<p>1. belső termékinálatban minimális mennyiségű és fajtájú helyi élelmiszer és kézműves termék van jelen</p> <p>2. a helyi termékek feldolgozottsága alacsony szintű</p> <p>3. turisztikai portfólió magterületi központokra koncentrálódik</p>	<p>térség adottságai alapján helyi termékinálat létrehozása, az erre épülő belső piaci kapcsolatok fejlesztése, mely alapja a helyi gazdaság kialakulásának és fejlődésének</p>	<p>Helyi termékek előállításán alapuló szolidáris gazdaság kialakítása</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi termékek előállításának és vagy piaca juttatásának támogatása • Szakmai, beszállítói láncok, integrációk kialakítása • Civil szervezetek helyi sport, tömegsport vagy közérdekű tevékenységét, működését és szolgáltatási képességét segítő fejlesztése
<p>1. nagyüzemi földhasználat túlsúlya következtében felejtődésbe merült az ősi táj</p>	<p>a természeti és művi változások hatására átalakult térségi</p>	<p>Fenntartható tájhasználat elterjesztése, az</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bemutató gazdaságok kialakításának

<p><i>használat</i> 2.hulladékgazdálkodás és energianyérés nem kap hangsúlyt a földhasználatban 3.térség ariddá válása tendenciózus folyamat 4.kísérleti gazdaságok eszközállománya, fenntarthatósága nem biztosított</p>	<p><i>agrárgazdálkodás foglalkoztatási és eltartó szintjének javítása, helyi gazdaság fenntarthatóságához való hozzájárulás fokozása</i></p>	<p>erőforrások helyreállítása és megőrzése</p>	<p>támogatása, helyi alapanyag vagy prémium termék és gazdálkodási/é pítészeti tradícióhoz kötődő értékmegőrző felújítás</p>
<p><i>1.térség megismertetésben közreműködők száma kevés</i> 2.háztáji gazdálkodás,háziasszonyképz és nincs, ezek mint ismeretek elvésznek 3. tradicionális népi- táji értékek, sajátosságok elvesznek 4. néprajzi, gasztronómiai, folklór hagyományok szórványokban léteznek</p>	<p><i>a térség identitástudatára, helyi gazdaság kialakítására, fenntarthatóság javítására irányuló célkitűzések megvalósításának alapjait jelentő, teljes rendszerre kiterjedő tudásanyag összeállítása és továbbadása majdani közreműködők és a nyilvánosság számára</i></p>	<p>tradicionális térségi, néprajzi-, gazdálkodási-, kézműves-, táji ismeretek megőrzése, fenntartása, helyi gazdaság fejlődése érdekében történő modernizálása</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi értékek tudásalapú megőrzése. Helyi természeti-, kulturális-, vallási, néprajzi-, építészeti gazdálkodási tradíciók, értékek felmérése. • Területi tervezési feladatokat megalapozó, segítő helyi erősségek, lehetőségek felméréséhez, kihasználásához, stratégiai tervezéshez szükséges, vagy hálózatosodást segítő tudásalapú fejlesztések.
<p><i>1.népesség öregedése, fogyása tendenciózus folyamat</i> 2. fiatalok helyben maradását erősítő hatások gyengék 3.közösségi szemlélet csökkenése</p>	<p><i>az új generációkkal szellemi és tárgyi örökségünk megismertetése, a hely iránti kötődés javítása</i></p>	<p>Kulturális, néprajzi és közösségi örökség ápolása, fiatal korosztály számára átadása</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Civil szervezetek helyi sport, tömegsport vagy közérdekű tevékenységét, működését és szolgáltatási

			képességét segítő fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> • Helyi adottságokat hasznosító, hagyományörző, helyi identitástudatot növelő táborok támogatása • Helyi adottságokra épülő, fesztiválok, rendezvények támogatása
--	--	--	--

A forrásallokációval alátámasztott célterületeket megalapozó HPME struktúra bemutatása:

1.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Rendezvény
Helyzet/Adottság:	Kevés, a térség hagyományait is bemutató, turistákat is vonzó rendezvény kerül megszervezésre. A megvalósuló rendezvények időbeli és területi koordinációt igényelnek. A turisztikai tevékenység néhány településre koncentrálódik.
Probléma/Lehetőség:	A magterületek turisztikai bevételei csökkennek, ismertséget fokozó, fizetőképes keresletet növelő élménycsomagok nem kerültek kialakításra. A vendégkör megtartására és bővítésére a térség pozícionálását segítő rendezvényrendszer szükséges
Megoldás:	Turisztikai magterületről elérhető településeken térségi értékek bemutatását is vállaló egész napos vagy visszatérő rendezvények megrendezése, ami nem csak a helyi lakosság igényeit szolgálja, hanem a térségben vendégként itt tartózkodók számára is érdekességet nyújt
Eredmény:	A térségben legalább 15 támogatott rendezvény
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi adottságokra épülő, fesztiválok, rendezvények támogatása</i>

2.

UMVP témakör:	Versenyképesség
HPME jogcím:	Vállalkozási célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térség mezőgazdasági kultúrájában a korábbi háztáji gazdálkodás visszaesett, a meglévő áru kínálat szegényes, kevéssé feldolgozott, belső üzleti kapcsolatok minimálisak. Kézműves termékkör szűk spektrumú, az idegenforgalomban vagy piacon alig jelenik meg. A helyi élelmiszer termékek a gasztronómiai kínálatban nem jelennek meg
Probléma/Lehetőség:	A térség belső fogyasztásában nagy súllyal szerepelnek a kereskedelmi láncok kínálta áruk, az intézményi alapanyag felhasználás is nagyban külső piacokról történik. Emléktárgyak vagy kisipari használati eszközök előállítására minimális. Aktív képzőművészeti műhelyek és kistermelők is találhatóak.
Megoldás:	A kistermelői, vagy kisüzemi élelmiszer előállítás bővítésével megfelelő áru alap létrehozása és felkínálása a szervezett intézményi ellátáshoz, réstermékek vagy kiemelkedő minőségű áruk esetében az idegenforgalomi ellátáshoz.
Eredmény:	A térségben legalább 5 új kisüzemi élelmiszer előállító hely jön létre, legalább 5 élelmiszer előállító hely korszerűsödik, legalább 2 új műhely létrejön, legalább 5 kézműves műhely korszerűsödik
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi termékek előállításának támogatása</i>

3.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Közösségi célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben több nemzetiségi népcsoport él szigeteken, kultúrájukat szűk körben őrzik. Az ebből származtatható előnyök a térségben nem kerülnek kihasználásra.
Probléma/Lehetőség:	A hagyományőrző, folklór és népművészet művelői eltérő aktivitású civil szervezeteket tartanak fenn, jobbra önkormányzati segítséggel működnek.
Megoldás:	A hagyományokat őrző szervezetek közszereplésbe vonása. Javuló eszközállomány és rendezvényeken való közreműködés fokozásával ismertségük növekszik, működésükkel hozzájárulnak egymás és a térség megismeréséhez
Eredmény:	Legalább 5 civil szervezet eszközállományának javulása
Érintett települések köre:	
	<i>Civil szervezetek helyi közérdekű tevékenységét, működését és szolgáltatási képességét segítő fejlesztés</i>

4.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Tudástár
Helyzet/Adottság:	A térség múltjával, értékeivel kapcsolatos tudás nem általános, alkalmazása nem jelenik meg az idegenforgalomban sem. Csökken a településen élők ragaszkodása, a fiatalok körében nagymérvű az elvándorlás
Probléma/Lehetőség:	A hagyományaink, értékeink ismerete növeli identitástudatunkat. Az idegenforgalom térségi kapcsolatainak szervezéséhez szükséges az adott hely és mellette a települési környezete ismerete is
Megoldás:	A térséget jellemző, más térségtől megkülönböztető néprajzi, természeti, történelmi, építészeti értékek, mint helyi komplex tudásanyag ismerete összegyűjtéssel jön létre.
Eredmény:	Legalább 5 fejezetből álló néprajzi gyűjtés, kézirat létrejötte
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi értékek tudásalapú megőrzése</i>

5.

UMVP témakör:	Versenyképesség
HPME jogcím:	Vállalkozási célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	Helyi specifikus vagy kommersz élelmiszer és kézműves termékek piaci lehetőségei korlátozottak. A piaci kereslet hiánya ezek mennyiségét is alacsony színvonalon tartja. A termékek marketingje, piacra jutási lehetőségei minimálisak
Probléma/Lehetőség:.	A kereskedelmi láncok kialakulásával a vásárlói tudat is eltávolodott ezek felkutatásától. A minőségi turizmus vendégkörében ugyanakkor növekszik a kereslet ezen termékek iránt
Megoldás:	A kisüzemi, kistermelői és kézműves helyi termékek forgalmazási lehetőségeinek növelésére ösztönözni kell a boltokat, a termékkör megismertetése alkalmi rendezvényeken való megjelenéssel és marketing tevékenységgel segíthető
Eredmény:	Legalább 10 db boltsarok vagy üzlet kiépítése
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi termékek piacra jutásának támogatása</i>

6.

UMVP témakör:	Környezet/földgazdálkodás
HPME jogcím:	Vállalkozási célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A nagyüzemi mezőgazdasági földhasználat gyakorlata révén feledésbe merültek a tradicionális haszonvétel-centrikus gazdálkodási ismeretek. Az éghajlat változása és a korábbi vízrendezési tevékenység negatív hatásaként érezhető a vízhiány. Társadalmi problémaként jelenik meg a felszabaduló nagy mennyiségű munkaerő, egyéb munkahelyteremtő fejlesztések hiányában
Probléma/Lehetőség:	A hagyományos gazdálkodási formák infrastrukturális alapjai a népi építészetben több helyen fennmaradtak, az életforma tudása néhány idős ember tapasztalatában, civil gyűjtésekben fennmaradt. Korunk társadalmi-gazdasági elvárásaihoz modernizálva felhasználható. A nagyarányú munkanélküliségi és szociális problémák kezelésében az önfogyasztásra való törekvés elengedhetetlen szándék
Megoldás:	A tradicionális földhasználat, haszonvételi lehetőségek megismerésére, bemutató gazdaságok létrehozása.
Eredmény:	A térségben legalább 10 bemutató gazdaság kialakítása
Érintett települések köre:	
	<i>Bemutató gazdaságok kialakításának támogatása, speciális helyi prémium termék vagy termelési / építészeti tradícióhoz kötődő értékmegőrző felújítás</i>

7.

UMVP témakör:	Versenyképesség
HPME jogcím:	Vállalkozási célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben az azonos gazdasági ágakhoz tartozó szervezett kapcsolatok száma kevés, gazdasági együttműködések esetlegesen működnek. A helyi gazdaság szervezettsége és egymást segítő rendszere kialakulatlan
Probléma/Lehetőség:	A kitorési lehetőségeket jelentő turisztika térségi hálózatos kapcsolati rendszere nem alakult ki, a szőlészeti-borászati ágazat belső kapcsolatrendszere szervezett, de a kettő térségi egymásra épülése nem történt meg
Megoldás:	Az ágazati, gazdasági szereplők egymást segítő tevékenységének megszervezése a helyi gazdaság, mint belső hálózat működőképességének megteremtéséhez
Eredmény:	A térségben legalább 3 integráció kialakítása
Érintett települések köre:	
	<i>Szakmai, beszállítói láncok, integrációk kialakítása</i>

8.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Táborozás
Helyzet/Adottság:	Fiataljaink a térség hagyományait, értékeit kevésbé ismerik, így kötődésük csökken lakóhelyükhöz, a térséghez. Az iskolarendszerű oktatás kevés lehetőséget nyújt mindezek pótlására. A gyermekek térségen belüli nyári szervezett időtöltése minimális
Probléma/Lehetőség:	A térség rendelkezik gyerek és ifjúsági csoportok elhelyezésére alkalmas helyekkel.
Megoldás:	Helyi gyerekek kedvezményes térségen belüli üdültetése, összekapcsolva ismeretek bővítésével
Eredmény:	A térségben legalább 5 táborozás megvalósulása
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi adottságokat hasznosító, hagyományőrző, helyi identitástudatot növelő táborok támogatása</i>

9.

UMVP témakör:	Versenyképesség
HPME jogcím:	Vállalkozási alapú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben többféle megújuló energia fajta rendelkezik magas hasznosítási potenciállal
Probléma/Lehetőség:	Alacsony a MEF adottságok adta lehetőségek kihasználása. talajhő, napsütés adta lehetőségek kihasználatlanok
Megoldás:	A nem biomassza alapú energiafélékre alapuló közösségi energiahasznosító rendszerek kiépítése
Eredmény:	A térségben 3 intézményi MEF-energihasznosító együttműködés kialakítása
Érintett települések köre:	
	<i>MEF-energia előállítás és hasznosítás üzemi fejlesztése</i>

10.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Közösségi célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben aktív az idegenforgalom, a periférikus települések bővelkednek nemzetiségi-, néprajzi-, építészeti értékekben
Probléma/Lehetőség:	Az egyes értékek bemutatása alacsony színvonalú, kevés a látogatható bemutatható gyűjteményes helyszín
Megoldás:	Az értékhardozásban számottevő múlttal rendelkező településeken javítani szükséges és látogathatóvá tenni gyűjtemények bemutató helyeit
Eredmény:	A térségben 5 építészeti értéket mutató, egyúttal más értéket is bemutató tájház kialakítása
Érintett települések köre:	
	<i>Helyi néprajzi, építészeti, vallási, kulturális értékek bemutató és gyűjteményes helyeinek támogatása</i>

11.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Közösségi célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben aktív az idegenforgalom, a periférikus települések bővelkednek táji-, természeti értékekben
Probléma/Lehetőség:	Az egyes természeti értékek, történelmi helyszínek bemutatására nincsenek kialakított látogatható helyszínek
Megoldás:	A természet szépségeit kezelő sport és kulturális szervezetek kezelésében a tevékenységükhöz kapcsolódó kirándulóhelyek kialakítása
Eredmény:	A térségben 5 természeti vagy történelmi esemén mint értéket bemutatókirándulóhely kialakítása
Érintett települések köre:	
	<i>Táji-, természeti, történelmi helyszínek megőrzését, bemutatását és látogathatóságát segítő fejlesztése</i>

12.

UMVP témakör:	Életminőség/diverzifikáció
HPME jogcím:	Közösségi célú fejlesztés
Helyzet/Adottság:	A térségben kevés számú a terület egészét átfedő információs, rendszerszervező dokumentum
Probléma/Lehetőség:	A területi összeszervezés és partneri együttműködések alacsony szintje miatt alacsony a helyi gazdaság színvonala
Megoldás:	területi rendszerszervező, vagy azt segítő előkészítő adatbázisok, térképek, védjegy szükséges
Eredmény:	A térségben 1 területi védjegy, 1 területi adatbázis és térkép, valamint kulturális szervezeteket promótáló rendezvény valósul meg
Érintett települések köre:	
	<i>HACS saját projektek, melyek a teljes működési területre kiterjedő módon segítik a HVS megvalósítását, vagy információt szolgáltatnak a helyi tervezés végzéséhez, vagy segítik a teljes területre kiterjedő ágazati vagy ágazatközi hálózatok kiépítését</i>

3.5 Forrásallokáció

A HVS Leader TK3 intézkedéscsomag megvalósítására a HACS intézkedéseire önállóan nevesített forrásokat nem különít el.

A vállalkozási célú fejlesztésekre a jelenleg ismert 620.000.000 Ft 45%-át, minimálisan 279.000.000 Ft forrást biztosít. A forráslekötés elve, hogy az EMVA IV. tengelyében mindenkor lekötött forrás legalább 45%-a vállalkozásfejlesztési célú legyen.

4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések

4.1 Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés

A HACS a felülvizsgálati munkát 2013. március 22-én megtartott elnökségi ülésén kezdte meg. Az elfogadott munkaterv szerint önálló TKCS nem került létrehozásra. Meghirdetésre került több nyilvános felülvizsgálati ülés, valamint projekt ötletgyűjtést kezdeményeztünk a fejlesztési célok társadalmi-gazdasági igénye felmérésére.

A projekt ötlet gyűjtés érdekében az adatlap formanyomtatványt a felhívással együtt honlapunkon közzé tettük, a lakossági fórumokon meghirdettük.

A megadott határidőig összesen 62 formanyomtatványon beadott projekt-ötlet érkezett irodánkba.

Az intézkedések kialakításához a benyújtott ötleket felhasználtuk. A nagyszámú ötlet alátámasztotta az elnökségi állásfoglalás alapján meghirdetett, a 2011-es HVS-ben alkalmazott célterületekből javasolt fejlesztési irányokra.

4.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása

A HVS végrehajtásában az Egyesület elsősorban munkaszervezetén keresztül vesz részt. Az Akciócsoport elismerési folyamata végén megállapodást kötött az FVM Irányító Hatóságával, majd 2009-ben a kérelemkezelési feladatok végzésére az MVH-val. Ez alapján eleget tett az akkraditációs feltételeknek.

A HVS megvalósítása érdekében a munkaszervezet tevékenységét két fő területen végzi:

1. Kérelmek ügykezelése, ügyintézése, hiánypótltatása, helyszíni szemlézése, bírálata, kifizetési kérelmek kezelésében közreműködés. A munkaterületet az MVH Somog Megyei Regionális Kirendeltsége közvetlen ellenőrzése és szakmai irányítása mellett végzi. A tevékenység a kérelmek kiírási időszakaitól függően ciklikus, munkaterhe az iroda személyi és tárgyi feltételeinek 40 %-át leköti.
2. HVS megvalósítása érdekében elvégzendő nem kérelmekhez kötött tevékenység két alrészletre oszlik:
 1. Irányító Hatósággal kötött megállapodás alapján kötelezően elvégzendő feladatok ellátása
 2. Önként vállalt feladatok ellátásaMindkettő monitoring ellenőrzése az IH részéről beszámolási ciklusokhoz kötött, beszámoló felület használatával végzett.

Mindezek keretében a térségben érintettek tájékoztatását eltérő helyszíneken és időpontokban tartott lakossági fórumokon, a honlapon közzétett információkon és a tagságnak küldött e-mail-eken keresztül végezzük.

A HVS külső környezetének figyelemmel kísérésére az egyesület elnöke és munkaszervezet vezetője tagja több kistérségi önkormányzati és civil kezdeményezésnek, több esetben azokban bizottsági tag. Törekszünk arra, hogy a térségben fontos rendezvényeken, megbeszéléseken részt véve integráljuk tevékenységünkbe a hallottakat.

Kezdeményezői vagyunk a határ menti kapcsolatok fejlesztésének, több fórumon ezt menedzselve veszünk részt.

5. Mellékletek

Leader Intézkedési Terv

Adatlapok az egyes intézkedésekhez (1. melléklet)

Összesítő adatlap (7. melléklet)

Projekt adatlap (3. melléklet)

5.7 Fenntarthatósági alapelvek

A HVS-ben megfogalmazásra kerülnek azok a kitörésre és fenntarthatóságra egyaránt alkalmas alapok, melyek az Akcióterületet egyedivé teszik, belső kohézió megteremtéséhez alapokat nyújtanak, körük szerveződve és hozva rész döntéseket a térség egységességét megteremthetik.

Szükségesnek tarjuk a térség két, egymástól markánsan eltérő pólusának, az erre épülő belső helyi gazdaság működési körülményeinek és feltételeinek meghatározását.

A két pólus különbségéből adódó belső területi munkamegosztás, egymás termékeire, szolgáltatásaira alapozó belső gazdaság fejlesztése, az mentén értelmezhető szolidaritás felvállalása kölcsönös előnyöket teremt.

Létrehozásához bialmi viszonyt kell kiépíteni a potenciális partnerek közt, saját tevékenységében minden szereplőnek az értékek megőrzését és az azokat hasznosító gazdasági tevékenységet kell erősítenie. Szükséges szem előtt tartani a táji- építészeti értékalapú diverzitást, őrizni kell a természeti környezet eddig megmaradt érintetlenségét.

Támogatásainkkal erősítjük a környezettudatos gazdálkodást, az elmaradott részeken az önfoglalkoztatást, hajdani haszonvételi lehetőségek tudatos rehabilitációját.

Gazdasági téren területi munkamegosztást hozunk létre, ösztönözzük a belső gazdasági kapcsolatok szaporodását, az integrációkon keresztüli önszerveződést, a helyi gazdaság alapjainak megteremtését.

Társadalmi közegünkben segítjük a térségi hagyományokon, ismereteken alapuló értékrend megteremtését. Segítjük a helyi tudás összegyűjtését, katalogizálását, annak átdását oktatási-képzési és szabad időtöltés melletti vezetett akciókon keresztül is.